

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของหัวข้อเรื่อง

ภาคใต้เป็นดินแดนที่มีศิลปวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าหลายอย่างด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านภาษา ประเพณี โบราณสถาน โบราณวัตถุ การละเล่น และกีฬาพื้นเมือง เป็นต้น ด้านการละเล่นและการแสดงพื้นบ้านที่นิยมกัน ได้แก่ โนรา หนังตะลุง เพลงบอก ลิเกป่า เป็นต้น การละเล่นของภาคใต้มีแบบฉบับและเอกลักษณ์ของตนโดยเฉพาะ

การแสดงโนราเป็นศิลปะการละเล่นอย่างหนึ่งของภาคใต้ ที่ได้รับความนิยมาแต่ในอดีตจนถึงสมัยปัจจุบัน ไม่ว่าจะงานเทศกาลนักขัตฤกษ์หรืองานมงคลใดๆ มักจะมีโนราแสดงอยู่เสมอ โนราเป็นการแสดงคล้ายกับละครชาตรีของภาคกลาง คือมีการรำรำ มีบทร้อง บทเจรจา และแสดงเป็นเรื่องราว

การแสดงโนรา เป็นศิลปะการแสดงอย่างหนึ่งที่มืองค์ประกอบในการแสดงหลายอย่างด้วยกัน สารภี มุสิกอุปถัมภ์ (2527: 26-30) สรุปถึงวิธีการแสดงโนรา แบ่งได้ 3 ชนิดด้วยกัน คือ

1) การแสดงโนราธรรมดา จะเริ่มด้วยการ โหมโรงเชิญครูและรำทำครูสอนหรือทำปฐมนิเทศแล้ว จะว่ากลอน “สี่โค”หรือบทฉันท์เข้านั่งทำท่ารำบทย่างๆ ตามบทร้อง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องตลก รำตีบท บางคณะจะรำอวดท่า ต่อจากนั้นก็มีการออกพราน พรานจะเป็นผู้ออกมาบอกว่าจะแสดงเรื่องอะไร ซึ่งเดิมนิยมเล่นเรื่อง นางมโนราห์หรือไม้ก็เล่นเรื่อง 12 จากท่ารำ 12 ท่า แต่ปัจจุบันเล่นเป็นนิยาย โดยการผูกเรื่องเอาเองจากนั้นก็เป็นการจบการแสดงโนรา

2) การแสดงโนราประชันโรง เป็นการแข่งโนราเพื่อจะพิสูจน์ให้เห็นว่าใครจะเล่นหรือรำดีกว่ากันและมีศิลปะในการรำอย่างไร ในการแข่งโนราคู่แข่งจะทำพิธีตัดไม้ข่มนาม ซึ่งเรียกว่าเจียนพรายหรือเจียนรูป เพื่อข่มขวัญคู่ต่อสู้

3) การแสดงโนราละคร เป็นการแสดงเพื่อสืบทอดจากบรรพบุรุษ รักษาโรค และแก้

จักรชัย สุระกาญจน์ (2538: 75) ได้กล่าวถึง โนราลงครหรือโนราโรงคร หมายถึง

โนราที่แสดงเพื่อประกอบพิธีเชิญครูหรือบรรพของโนรามายังโรงพิธี เพื่อรับการเช่นสังเวช เพื่อรับของแก้บน และเพื่อครอบเทริด หรือผูกผ้าแก่ผู้แสดง โนรารุ่นใหม่ ด้วยเหตุนี้ต้องทำการเชื้อเชิญครุมาเข้าทรงหรือมา “ลง” ยังโรงพิธี จึงเรียกพิธีกรรมนี้ชื่อหนึ่งว่า “โนราลงคร”

การแสดงโนราภาคใต้สมัยก่อน ปลูกโรงแสดงแบบง่าย ๆ เพียงปักเสา มุงหลังคา แสดงกลางแจ้งไม่ต้องยกเวที ไม่มีผ้ากั้น ด้านหนึ่งเป็นฉากคนนั่งดู 3 ด้าน ปัจจุบันทำเป็นเวที มีฉากกั้นคล้ายโรงลิเกหรือละคร ส่วนลูกคู่และนักดนตรีนั่งอยู่หน้าโรง เครื่องดนตรีที่ใช้มี ปี่ กลอง ทับ โหม่ง ฉิ่ง แตร

ดนตรีที่ใช้ในการแสดงโนรามีความสำคัญที่บรรเลงควบคู่ไปกับการรำ หรือขับบท ในวงโนรามีธรรมเนียมนิยมในการออกโรงแสดง ซึ่งถือปฏิบัติกันมาในอดีตโดยให้ความสำคัญของคนตรีที่จะมีบทบาทในแต่ละชั้น ประหยัด เกษม (2538: 165-166) รวบรวมไว้ ดังนี้

1) การยกเครื่อง ตั้งแต่โนราจะออกจากบ้าน เรียกว่า “ยกเครื่อง” คือก่อนโนราจะยกคณะไปแสดงที่ไหน จะตีเครื่องทุกชนิด คือ ทับ กลอง ปี่ โหม่ง ฉิ่ง ประมาณ 4-5 นาที เมื่อบรรเลงเสร็จก็จะเก็บเครื่อง ยกเครื่องขึ้นแบกหรือหามตามแต่สะดวก และเดินทางไปแสดงได้

2) การรับโนรา เมื่อเดินไปถึงใกล้บ้านเจ้าของงาน คนที่แบกกลองจะตีกลองลักษณะการตีคล้ายๆ กับจังหวะตีตะโพนเวลาพระฉันข้าว ตีเป็นสัญญาณเพื่อบอกให้เจ้าของงานรู้ว่าโนรามามาแล้วให้เตรียมรับ พอโนราเข้าเขตบ้านเจ้าของงาน เจ้าของงานจะเอาขันหมาก มีหมาก 3 คำ พลู 3 คำ หรือจะใช้ 9 คำก็ได้ มารับโนรา โนราจะรับขันหมากหรือพานหมากนั้นเข้าโรง

3) ตั้งเครื่อง พอเอาเครื่องทั้งหลายขึ้นบนโรงเรียบร้อยแล้ว ลูกคู่จะเอาเครื่องดนตรีทุกชิ้นมาตีบรรเลงอีกครั้งหนึ่งประมาณ 4-5 นาที เพื่อเป็นการแจ้งให้คนใกล้ๆ รู้ว่าตอนนี้โนรามามาแล้ว

4) การเบิกโรง หลังจากกินข้าวเรียบร้อยแล้ว โนราจะต้องทำพิธีเบิกโรง ในการเบิกโรงทั่วไป ใช้หมาก 3 คำ เทียน 3 เล่ม ถ้าเป็นการเบิกโรงคร ใช้หมาก 9 คำ หมากพลู 9 คำ เทียน 9 เล่ม และถ้าเป็นงานศพ เครื่องเบิกโรงใช้ หมากพลู 9 คำ เทียน 9 เล่ม เสื้อ 1 ผืน หมอน 1 ใบ ผ้าขาว 1 ผืน และมีหมอน้ำมนต์ด้วย ถ้าเป็นงานศพ พอเบิกโรงเสร็จ หมอจะทำน้ำมนต์ ประพรมเครื่องโนราทุกชิ้นและประพรมผู้แสดงทุกคนไม่ให้เกิดเสนียดจัญไร นอกจากเครื่องเบิกโรงดังกล่าวแล้วยังมีเงินเบิกโรงด้วย สมัยก่อนเบิกโรงด้วยเงิน 25 สตางค์ ปัจจุบันเบิกด้วยเงิน 25 บาท

5) การลงโรงหรือโหมโรง พอทำพิธีเบิกโรงเสร็จ ก็เริ่มโหมโรง หรือลงโรงการลงโรงแต่โบราณกำหนดว่า ให้เซ็ด 3 ครั้ง ก่อนจะบรรเลงเพลงต่างๆ ที่ใช้ในการโหมโรง ปัจจุบันการลง

โรงเปลี่ยนแปลงไปบ้าง เครื่องดียังคงใช้เครื่องโนรา แม้ว่าจะมีเครื่องดนตรีสากลมาปนก็ตาม เพียงแต่ทำสั้นๆ ไม่มีการเชิด แต่ถ้าเป็นโรงครูแล้ว การลงโรงยังเหมือนเดิมทุกประการ

6) กาดครู พอลงโรงเสร็จแล้ว ก็จะทำกาดครู หรือเชิญครู การทำท้าวไปจะเชิญครูทั้งหมด บางโรงจะขึ้นว่า “อุกษยามยามดี...” บทเชิญครูนี้ เนื้อความไม่ค่อยเหมือนกัน แต่ใจความสำคัญสรุปแล้วเหมือนกัน

ทั้งหมดนี้เป็นธรรมเนียมที่ได้ถือปฏิบัติมาแต่โบราณ แต่มาในสมัยประมาณ 40 ปีมานี้ ธรรมเนียมนี้จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพความเจริญของสังคม จึงตัดขั้นตอนไปหลายขั้นตอน คือไม่มีการยกเครื่อง ไม่มีการตีกองตอนใกล้ถึง และไม่มีการตั้งเครื่อง คงมีแต่ขั้นตอนโหมโรง กาดครู และกีรำเลย นับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไปอย่างน่าเสียดาย

อุดม หนูทอง ได้กล่าวไว้ว่า ในด้านการแสดงมโนราห์ชาติหรือละครชาติของภาคกลางก็ได้รับอิทธิพลไปจากภาคใต้ ครั้นเมื่อตอนที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช สามารถรวบรวมประเทศได้แล้วก็ทรงนำโนราจากภาคใต้ขึ้นมายังราชธานี และในขณะเดียวกันทางภาคใต้ก็รับเครื่องดนตรีคําเนินทำนองคือ ปี่ กลับไปยังภาคใต้ เดิมมีเพียงเครื่องกำกับจังหวะ การเป่าช่วงแรกใช้วิธีการดันและการเลียนแบบบทกลอน หรือเลียนคำพูด นักดนตรีต้องมีปฏิภาณไหวพริบต่อมานำทำนองเพลงภาคกลางไปใช้ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากนักดนตรีวงปี่พาทย์ที่ตั้งขึ้นจากผู้ถือพญาจากเมืองราชธานี (ระวีวัฒน์ ไทยเจริญ 2541:2-4)

ในการดำเนินทำนองในหนังตะลุงใช้ปี่ 3 ชนิดคือ ปี่นอก ปี่กลาง ปี่ใน สามารถเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสม ซึ่งในการบรรเลงได้ถูกปรับไปตามวิธีการบรรเลงของภาคใต้โดยเฉพาะ ตัวอย่างเพลงภาคกลางที่นำมาใช้เช่น เพลงพัดชา เพลงลาวสามเตีจ เพลงเขมรปากท่อ เพลงสุดสงวน เพลงพม่าราชวาน เพลงจีนแส เพลงพม่าแทงกบ เพลงสร่งน้ำ เพลงนางครวญ เพลงซ้อยแม่นา เพลงเขมรไทรโยค เพลงลาวเลี้ยงเทียน เพลงลาวดวงเดือน เป็นต้น

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจในการศึกษาเพลงโหมโรงในการแสดงโนรา ได้เลือกที่จะศึกษาวิเคราะห์แนวทำนองของเพลงโหมโรงที่เริ่มบรรเลงเป็นเพลงแรกก่อนการแสดง ซึ่งเป็นเพลงที่บรรเลงที่มีความสำคัญในการแสดงโนรา ก่อนจะมีการรำโนราหรือขับบท เนื่องจากยังไม่มีใครได้ศึกษาเรื่องนี้ในรายละเอียด ผู้วิจัยกำหนดหัวข้อเรื่องเพลงโหมโรงโนรา เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทำนอง รูปแบบของเพลงและลักษณะของวงดนตรี โดยผู้วิจัยมั่นใจว่า ผลจากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาด้านดนตรีของโนรา ซึ่งเป็นศิลปวัฒนธรรมของภาคใต้ที่สำคัญอย่างหนึ่ง

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1.2.1 ศึกษารูปแบบของเพลงโหมโรงโนราในจังหวัดนครศรีธรรมราช
- 1.2.2 ศึกษาลักษณะของวงดนตรี โนราในจังหวัดนครศรีธรรมราช
- 1.2.3 วิเคราะห์เพลงโหมโรงโนราในจังหวัดนครศรีธรรมราช

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.3.1 ผลของการศึกษาทำให้รู้ถึงรูปแบบของเพลงโหมโรงโนรา
- 1.3.2 ผลของการศึกษาทำให้รู้ถึงลักษณะของวงดนตรี โนรา
- 1.3.3 ผลของการศึกษาทำให้รู้ถึงแนวทำนองเพลงโหมโรงโนรา

1.4 ระเบียบวิธีการศึกษา

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางมานุษยวิทยาการดนตรี (Ethnomusicology) และทางดนตรีวิทยา (Musicology) ศึกษาข้อมูลภาคสนามเอกสาร ตำรา สิ่งพิมพ์ การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ด้านดนตรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.4.1 แหล่งข้อมูลทางเอกสารและผู้บอกข้อมูล

1.4.1.1 ศึกษาข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ได้จากข้อมูลต่างๆ ดังต่อไปนี้

- สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา
- หอสมุดสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช
- ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช

1.4.1.2 เก็บข้อมูลภาคสนามและผู้บอกข้อมูล ได้จากแหล่งข้อมูล และผู้บอกข้อมูลที่คัดเลือกโดยวิธีการแบบเจาะจง ดังต่อไปนี้

- บันทึกรูปภาพการบรรเลงเพลงโหมโรงของวงดนตรี คณะ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

- สัมภาษณ์ หัวหน้าคณะ โนรา และนักดนตรีถึงกลวิธีในการแสดง การเล่นดนตรีประกอบการแสดง เครื่องดนตรี การบรรเลง กระบวนการรำ บันทึกรูปภาพเป็นลายลักษณ์ บันทึกรูปภาพเสียง บันทึกรูปภาพนิ่ง และวีดิทัศน์

- สัมภาษณ์ผู้รู้และผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่หัวหน้าคณะ โนรา นักดนตรี นักวิชาการทางด้านวัฒนธรรม ที่มีผลงานด้านเอกสารต่างๆ

- สังเกตวิธีการบรรเลงเพลงโหมโรง

- การปฏิบัติเครื่องดนตรี

ขั้นตอนในการศึกษา

- ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- สัมภาษณ์หัวหน้าคณะ และนักดนตรี
- ปฏิบัติงานภาคสนามเพื่อบันทึกข้อมูลเสียงและบันทึกภาพ
- การบันทึกโน้ตเพลงโหมโรง 2 คณะ
- ศึกษาวิเคราะห์เพลงโหมโรง โดยมีเนื้อหาการวิเคราะห์ดังนี้
  - 1) บันทึกเสียง (Scale)
  - 2) พิสัย (Range)
  - 3) การดำเนินทำนอง (Melodic Movement)
  - 4) วลีและจังหวะของทำนอง (Phrase and Rhythmic Pattern of Melodic Line)
  - 5) โน้ตประดับตกแต่งทำนอง (Ornamentation)
- ตรวจสอบข้อมูลและสรุปผลการวิจัย
- บันทึกข้อมูลลงคอมพิวเตอร์ และนำเสนอการวิจัย

นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสารและการวิจัยภาคสนาม มาวิเคราะห์ทางดนตรีวิทยา
สรุปผล เรียบเรียงเป็นเอกสาร นำเสนอเป็นผลงานต่อสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

1.4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

- 1.4.2.1 ข้อมูลทางเอกสาร แบบสัมภาษณ์
- 1.4.2.2 เครื่องบันทึกเสียงและแถบบันทึกเสียง
- 1.4.2.3 กล้องถ่ายรูปพร้อมอุปกรณ์
- 1.4.2.4 เครื่องถ่ายวีดิทัศน์และม้วนบันทึกวีดิทัศน์
- 1.4.2.5 เครื่องเขียนต่างๆ
- 1.4.2.6 เครื่องคอมพิวเตอร์

1.5 ขอบเขตของการศึกษา

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการศึกษาดังนี้

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาข้อมูลภาคสนามโดยศึกษาวิเคราะห์รายละเอียดรูปแบบวงดนตรี โนรา

ลักษณะของวงดนตรี เพลงโหมโรง จำนวน 2 คณะในจังหวัดนครศรีธรรมราช

1.6 แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

1.6.1 Historical Approach เป็นการอธิบายประวัติความเป็นมาของโนรา

1.6.2 Functional Approach เป็นการอธิบายโครงสร้างลำดับการแสดง บทบาทของดนตรีในโนรา

1.6.3 Notation and Transcription เป็นการเขียนสัญลักษณ์และการบันทึกโน้ตทางดนตรี

1.6.4 Analysis เป็นการวิเคราะห์บทเพลงเพื่ออธิบายแนวเพลง ให้เกิดความเข้าใจ

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะของการศึกษา

ในการวิจัย มีนิยามศัพท์เฉพาะดังนี้

1.7.1 เพลง หมายถึงการบรรเลงของเครื่องประกอบจังหวะ โดยมีบีร่วมบรรเลงอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้

1.7.2 โหมโรง หมายถึง การบรรเลงเพลงก่อนการแสดง

1.7.3 ขึ้นเครื่อง หมายถึง การบรรเลงของเครื่องดนตรีเพื่อขึ้นเพลง

1.7.4 คำเหิน หมายถึง การบรรเลงจังหวะ โดยมีบีดำเนินทำนอง

1.7.5 ลงเครื่อง หมายถึง การบรรเลงตอนจบ โดยมีทับตีเพื่อบอกให้ทราบว่าลงจบการบรรเลง

1.7.6 ชับบท หมายถึง การขับร้องที่มีดนตรีประกอบ

1.7.7 ทำใบ้ หมายถึง การบรรเลงดนตรีตามลีลาทำรำ ไม่มีบทร้อง

1.7.8 ยกเครื่อง หมายถึง การบรรเลงหรือเล่นเครื่องดนตรีเพื่อเป็นการสำรวมความพร้อม และนับเครื่องว่าครบหรือไม่ก่อนจะไปบรรเลงที่อื่น

1.7.9 รับโนรา หมายถึง การเตรียมหมากพลูเพื่อรับคณะ โนราเมื่อมาถึงคณะ โนราก็จะรับหมากพลูนั้น

1.7.10 ตั้งเครื่อง หมายถึง การจัดเครื่องดนตรีให้พร้อมแล้วบรรเลงเพื่อให้รู้ว่าโนรามาแล้ว

1.7.11 เบิกโรง หมายถึง การเตรียมหมากพลูและเทียน ไหว้ครูหรือไหว้เจ้าที่และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตอยู่ตรงนั้นเพื่อเป็นการขอขมาและเป็นการบอกกล่าวด้วย

1.7.12 กาดครู หมายถึง การบรรเลงที่มีบทขับร้องที่กล่าวถึงครูหรือประวัติความเป็นมาของโนร่าก่อนเริ่มการแสดง

1.7.13 บันไดเสียง (Scale) หมายถึงระหว่างของเสียงเป็นลำดับ โดยมีเสียงหนึ่งเป็น

หลัก

1.7.14 วลี (Phrase) หมายถึงแนวทำนองที่ดำเนินไปถึงจุดพัก รวมถึงวลีย่อยของทำนองที่สามารถแบ่งวรรคตอนได้

1.7.15 พิสัย (Range) หมายถึง ความกว้างของเสียงสูงสุดและต่ำสุดในการดำเนินทำนอง ในที่นี้หมายถึงการดำเนินทำนองโดยใช้ปี

1.8 ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอโน้ตเพลงในการ เพื่ออธิบายถึงการวิเคราะห์ ด้วยโน้ตสากล โดยใช้วิธีเปรียบเทียบลักษณะ โครงสร้างกับทฤษฎีดนตรีตะวันตก

1.9 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ฉัตรชัย สุกระกาญจน์. โน้ตกับการผลิตบัณฑิตแขนงวิชาการแสดงพื้นบ้าน. สำนักงานพัฒนาสาขาวิชา ศิลปกรรมศาสตร์ : วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช ; 2538.

สาระสังเขป

กล่าวถึงพิธีกรรมในโนราโรงครู ชนิดของโนราโรงครู ระยะเวลาทำพิธี โรงครู วันประกอบพิธี โรงพิธี เครื่องบูชาประกอบพิธี

เทวสารโร (นามแฝง). เทพสารบรรณ 2. พัทลุง : โรงพิมพ์สกุลไทย; 2508.

สาระสังเขป

กล่าวถึงโนราเป็นการรำรำสำหรับบูชาเทพเจ้า พระอิศวร พระพรหม พระนารายณ์ในศาสนาพราหมณ์ เมื่อพราหมณ์เข้าสู่ปักษ์ได้จึงนำการละเล่นชนิดนี้เข้ามาด้วย ละเอียด ไปชะกฤษณะ. วรรณกรรมประกอบการเล่นละครชาตรี. โครงการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทยฯ. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ; 2523.

สาระสังเขป

กล่าวถึงประวัติของละครชาตรีว่าเป็นละครที่เก่าแก่มาของ ไทย เกิดขึ้นจากการนำเอา การขับร้องและระบำฟ้อนประกอบดนตรีไทย ซึ่งมีอยู่เดิมมาผสมกับการแสดงละครอินเดีย สมัยโบราณละครชาตรีเป็นที่นิยมแพร่หลายทางภาคใต้ คงจะนิยมแสดงเรื่องพระสุธน-นางมโนห์รา จึงเรียกการแสดงประเภทนี้ว่า โนราชาตรี ต่อมาละครชาตรีเข้ามาสู่ภาคกลางในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี และสมัย ร.3 โดยลำดับ

ภิญโญ จิตต์ธรรม. โนรา. พิมพ์ครั้งที่ 2. สงขลา : วิทยาลัยครูสงขลา : 2519.

สาระสังเขป

กล่าวถึงประวัติโนรา จากคำบอกเล่าของขุนอุปถัมภ์นรากร(พุ่ม เทวา) มีบทขับร้อง การขับบทต่าง ๆ รวมไปถึงการแสดง โนรา พิธีการผูกผ้าใหญ่หรือแต่งพอกของโนราทำพิธีคล้าย กับพิธีเข้าโรงครู

ภิญโญ จิตต์ธรรม และเจ้าภาพ. อนุสรณ์ งานพระราชทานเพลิงศพ : ขุนอุปถัมภ์นรากร. สงขลา :

เทมการพิมพ์; 2527.

สาระสังเขป

กล่าวถึงประวัติโนราของขุนอุปถัมภ์นรากร(พุ่ม เทวา) บทร้องและทำรำของโนรา พิธีกรรมในโนราโรงครู ขนบนิยมในการแสดงโนราในอดีต

มนตรี ตราโมท. การละเล่นของไทย. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร; 2518.

สาระสังเขป

กล่าวถึงเรื่องราวความเป็นมาของ พระเทพสิงหกับแม่ศรี คงคาเป็นสามภรรยา เป็นผู้มีความสามารถแสดงละครชาตรี ได้อย่างเป็นเลิศ จนเกิดเรื่องราวกับพระอิศวร พระวิศสุกรรมเสด็จลงมาช่วย จึงเกิดมีธรรมเนียมของการเล่น โนราว่า ต้องทำเสาผูกผ้าแดงปักไว้กลางโรงสุกรี เจริญสุข. พัฒนาการทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา; 2534.

สาระสังเขป

กล่าวถึงเครื่องดนตรีที่สำคัญที่ใช้ในพิธีกรรมและความบันเทิงของภาคใต้
สังค์ ภูเขาทอง. ดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 21. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์; 2532.

สาระสังเขป

กล่าวถึงสถานะดนตรีภาคใต้ของไทย เชื่อว่าได้รับอิทธิพลจากเขมร และพวกทมิฬที่อยู่ทางตอนใต้ของอินเดีย

สุจิตต์ วงษ์เทศ. ร้องรำทำเพลง : ดนตรีและนาฏศิลป์ชาวสยาม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

พิณเกษตร; 2532.

สาระสังเขป

กล่าวว่า โนราเดิมเรียกว่า ชาตรี โดยมีหลักฐานเก่าสุดอยู่ในโครงการหมื่นศรีสุเรนทร์ ว่าชาตรีมีมาก่อนนั้นแล้วและไม่เชื่อว่ารับมาจากอินเดีย หากแต่น่าจะมีการพัฒนาประสาน การละเล่นจากหลายแหล่ง โดยเฉพาะกลุ่มเพชรบุรี-ศรีอยุธยา สรุปยืนยันว่าชาตรีเกิดขึ้นทางภาค กลางแล้วแพร่กระจายลงสู่ภาคใต้ทีหลัง

สุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. ดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 21. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์;

2532.

สาระสังเขป

กล่าวถึงดนตรีพื้นบ้านภาคใต้มีเอกลักษณ์ที่เด่นชัดคือถือเอาจังหวะเป็นเอก ส่วนทำนองเป็นเพียงช่วยสอดเสริม ดนตรีพื้นเมืองภาคใต้มีจังหวะกระชั้นหนักแน่น เฉียบขาด เร้า รุกมากกว่าความอ่อนหวานเนิบช้า ดนตรีลักษณะนี้สืบทอดมาได้จากชาวจีนที่ปักปัน หนักแน่น เด็ดขาด และค่อนข้างแข็งกร้าว

ตามลี้ นิรมานภาพ. ดนตรีวิจิตร (ภาคดนตรีไทย). พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : บริษัท
ประชาชนจำกัด; 2529.

สาระสังเขป

กล่าวถึงเครื่องดนตรีไทย ลักษณะการผสมวงดนตรี

สารภี มุสิกอุปถัมภ์. โนราลงครุ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา; 2527.

สาระสังเขป

กล่าวถึงองค์ประกอบของการแสดงโนรา วิธีการแสดงโนรา
อุดม หนูทอง. โนรากับการผลิตบัณฑิตแขนงวิชาการแสดงพื้นบ้าน. สำนักงานพัฒนาสาขาวิชา
ศิลปกรรมศาสตร์ : วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช ; 2538.

สาระสังเขป

กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของโนรา ได้รวบรวมการเกิดโนราจากแหล่งข้อมูลต่างๆ